

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XIV RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUL, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>



Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XIV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 14-son (28-iyul, 2026-yil).– 99 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 24-iyul

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XIV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

OMMAVIY AXBOROT VOSITALARIDA EVFEMIZMLARNING STILISTIK ROLI

Hakimjonova Dilnavoz Otabek qizi

Vatan universiteti filologiya va tillar kafedrası o'qituvchisi

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-9282-9845>

Gulyamova Shaxnoza Kahramonovna

Toshkent Amaliy fanlar universiteti v.b.professori,
filologiya fanlari doktori (DSc)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2045-1912>

Annotatsiya. Ushbu tezis ommaviy axborot vositalari matnlarida evfemizmlarning stilistik vazifalarini aniqlash, ularning pragmatik motivatsiyasi va auditoriya qabuliga ta'sirini tahlil qilishga bag'ishlanadi. Tadqiqotda diskursiv tahlil, kontekstual-semantik yondashuv va funksional uslubiyat usullari qo'llandi. Ilmiy yangilik sifatida evfemizmning OAV dagi axborot-ta'sir balansini saqllovchi mexanizm ekani, sarlavha va xabarlarda neytrallash, yumshatish hamda ijtimoiy masofa yaratish funksiyalari tizimlashtiriladi.

Kalit so'zlar: Evfemizm, ommaviy axborot vositalari, stilistik funksiya, pragmatika, diskurs, konnotatsiya, sarlavha strategiyasi.

THE STYLISTIC ROLE OF EUPHEMISMS IN THE MEDIA

Hakimjonova Dilnavoz Otabek qizi

Teacher, Department of Philology and Languages, Vatan University

Gulyamova Shakhnoza Kahramonovna

Acting Professor, Tashkent University of Applied Sciences,
Doctor of Philology (DSc)

Annotation. This thesis examines the stylistic role of euphemisms in mass media texts, focusing on their pragmatic motivation and audience effects. Methods include discourse analysis, contextual-semantic interpretation, and functional stylistics. The novelty lies in arguing that euphemism operates as a mechanism balancing information and influence in media discourse, and in systematizing its key functions in headlines and reports: neutralization, mitigation, and the construction of social distance.

Keywords: Euphemism, mass media, stylistic function, pragmatics, discourse, connotation, headline strategy.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i14/n21>

Evfemizm tilshunoslikda qo'pol, noqulay yoki ijtimoiy jihatdan xavfli deb qabul qilinadigan mazmunni nisbatan neytral, yumshoq va "qabul qilinadigan" birliklar orqali ifodalash hodisasi sifatida ta'riflanadi. Uning mexanizmi ko'pincha semantik almashtirish, metonimik ko'chish, umumlashtirish, perifraz va baholovchi komponentni pasaytirish yo'li bilan ishlaydi, ya'ni denotat saqlanib, konnotatsiya qayta sozlanadi. Masalan, OAV xabarlarida "ishdan bo'shatildi" o'rniga "lavozimidan ozod etildi" yoki "moliyaviy qiyinchilik" kabi birikmalar voqelikning keskinligini kamaytirib, matnning rasmiy-neytral ohangini kuchaytiradi. Medialingvistika bo'yicha kuzatuvlarda evfemistik almashtirishlar ayniqsa yangilik sarlavhalarida va rasmiy bayonot qayta hikoya qilingan segmentlarda yuqori ulushni

egallashi qayd etiladi, amaliy tahlillarda bunday birliklar ayrim mavzu bloklarida leksik tanlovning sezilarli qismini tashkil etishi ko'rsatiladi [1].

OAV uslubida evfemizmning stilistik roli avvalo kommunikativ vaziyatning institutsional xarakteri bilan belgilanadi, chunki ommaviy kommunikatsiya omma oldidagi mas'uliyat, rasmiylik va etik me'yorlar bilan cheklanadi. Mexanizm sifatida evfemizm bu yerda "konfliktni oldini olish" modeli bo'yicha ishlaydi: matn konfliktogen leksikani chiqarib tashlaydi yoki uni ijtimoiy jihatdan xavfsizroq sinonimga almashtiradi, natijada xabar berish va ta'sir ko'rsatish o'rtasida muvozanat hosil bo'ladi. Masalan, "keskin tanqid" o'rniga "munozarali baho", "muammo" o'rniga "masala", "xato" o'rniga "kamchilik" kabi tanlovlar rasmiy axborot janrlarida tez-tez uchraydi va matnni "murosali" ohangga olib keladi. Mediamatnlar korpusiga tayangan izlanishlarda yumshatuvchi perifrazlarning yuqori chastotada kelishi, ayniqsa ijtimoiy-iqtisodiy mavzular yoritilganda, diskursning institutsionallashtirish tabiatini tasdiqlovchi ko'rsatkich sifatida baholanadi [2].

Evfemizmlarning semantik tabiatini izohlashda ularning to'g'ridan-to'g'ri ma'nosi bilan konnotativ ma'nosi o'rtasidagi nisbat alohida ahamiyatga ega, chunki stilistik ta'sir aynan konnotatsiya orqali yuzaga chiqadi. Mexanizm shundan iboratki, evfemizm ko'pincha emotsional bo'yoqni pasaytiradi, salbiy bahoni xiralashtiradi yoki agentlikni yashiradi, ya'ni "kim qildi" va "qanchalik og'ir" savollarini matndan siqib chiqaradi. Masalan, "narxlar oshdi" o'rniga "narxlar qayta ko'rib chiqildi" kabi ifodalar harakatni subyektivlashtirib, jarayonni "tabiiy" yoki "texnik" ko'rinishda taqdim etadi. Amaliy tahlillarda agentlikni yashiruvchi passiv konstruksiyalar va nominalizatsiya (masalan, "optimallashtirish", "qayta tashkil etish") ko'payishi OAVning institutsional nutq normalari bilan bog'lanadi va bu hodisa ko'plab mediadiskurslarda kuzatiladi [3].

OAVdagi evfemizmlarni tizimli o'rganishda funksional tasnif zarur bo'lib, u stilistik vazifalarning o'zaro farqini aniq ko'rsatadi. Mexanizmga ko'ra, evfemizmlar kamida uch yo'nalishda ishlaydi: yumshatish (negativni pasaytirish), neytrallashtirish (baholovni nolga yaqinlashtirish) va niqoblash (axborotni bilvosita ifodalash), bu yo'nalishlar sarlavha, lead va asosiy matnda turlicha namoyon bo'ladi. Masalan, "yo'qotishlar" o'rniga "talafot", "inqiroz" o'rniga "pasayish", "keskin chora" o'rniga "tartibga solish" kabilar har bir yo'nalishning tipik namunasi bo'lib, matnning registrini o'zgartiradi. Kuzatuvlarda sarlavha segmentida evfemizm ko'proq kompressiya va diqqatni boshqarish vositasi bo'lib, asosiy matnda esa rasmiylik va etik me'yorni ushlash vositasi sifatida uchrashi ko'rsatiladi. Bu farq OAV janrlararo ichki differensiasiyasini ham tasdiqlaydi [1].

Quyidagi jadval OAV matnlarida uchraydigan evfemizmlarning stilistik vazifalari va tipik ifoda modellari o'rtasidagi bog'lanishni umumlashtiradi. Mexanizm sifatida jadvaldagi har bir qator "ta'rif-ishlash usuli-misol-kutilgan stilistik natija" zanjirini ko'rsatadi va bu zanjir tahlilni standartlashtirishga yordam beradi. Masalan, yumshatish funksiyasi ko'pincha sifat darajasini pasaytiruvchi birliklar, neytrallashtirish esa texnik terminologiyaga yaqin nominalizatsiya bilan amalga oshadi, niqoblash esa perifraz va umumlashtirish orqali ishlaydi. Amaliy tahlil tajribasida bunday jadval kodlash mezonlarini aniqlashtirib, bir xil mavzudagi turli nashrlar uslubini solishtirishga imkon beradi va natijada evfemizmning tahririy siyosat bilan bog'liq tomoni ham ko'rinadi. Ilmiy izoh shuki, jadval metodik vosita sifatida empirik materialni qayta ishlashni yengillashtiradi va stilistik xulosalarning subyektivligini kamaytiradi [2].

Evfemik nutq nafaqat tilning funksional imkoniyatlarini kengaytiruvchi vosita, balki jamiyatning madaniy qadriyatlari, axloqiy me'yorlari va kommunikativ tajribasini o'zida mujassamlashtiruvchi murakkab lingvistik hodisa sifatida ham ahamiyat kasb etadi [4].

Jahon tilshunosligi tajribasiga murojaat qilinar ekan, bir qator olimlar evfemizmlarni o'rgatish masalasiga bag'ishlangan turli maqolalar va dissertatsiyalar orqali o'z ilmiy qarashlarini ifoda etganini ko'rish mumkin. Xususan, tadqiqotchi Scott Alkire "Introducing Euphemisms to Language Learners" nomli maqolasida til o'rganuvchilarga evfemizmlarni o'rgatish zarurati, ularning kommunikativ ahamiyati hamda evfemizmlarni o'qitish bo'yicha amaliy tavsiyalarni yoritib beradi. Uning yozishicha, evfemizmlar kundalik muloqotda, ommaviy axborot vositalarida va adabiyotda tez-tez uchraydi. Ularni tushunmaslik o'quvchilarni matnlarni yoki og'zaki xabarlarini noto'g'ri talqin qilishga olib kelishi mumkin. Evfemizmlarning ishlatilishi ko'pincha madaniyat tomonidan belgilanadi. Ularni o'rgatish o'quvchilarga nafaqat tilni, balki ijtimoiy normalar va odob-axloq qoidalarini tushunishga yordam beradi. Evfemizmlarni o'rganish o'quvchilarning so'z boyligini kengaytiradi va ularni tabiiy, ona tili kabi nutq tuzishga imkon beradi. Shuningdek, evfemizmlarni o'rgatish borasida tavsiyalarini ham berib o'tadi. "O'quvchilarga evfemizm nima ekanligini aniq ta'rif bilan boshlang. Ta'kidlangi, bu faqat taqiqlangan so'zlarni almashtirish emas, balki tinglovchining his-tuyg'ularini hurmat qilishning bir usulidir. Avval oddiy misollarni ishlatib, so'ngra asta-sekin murakkabroq ifodalarni kontekstda yoki matnlarda tanishtiring. Bu yondashuv o'quvchilarni asta-sekin murakkab iboralarga o'rgatadi, shunda ular qiyin so'zlarni tushunishda qiynalmaydi. O'quvchilarga matnlarda evfemizmlarni aniqlash va ularni asosiy yoki to'g'ridan-to'g'ri ekvivalentlari bilan almashtirish bo'yicha mashqlar bering. Bu mashq evfemizmlarni faqat yodlash emas, balki real matn kontekstida tanib olish va tushunishni rivojlantiradi. O'quvchilarni o'z evfemistik ifodalarini yaratishga undang. Bu ijodkorlikni rag'batlantiradi va ularga tushunchani o'zlashtirishga yordam beradi. Bu bosqichda o'quvchilar nafaqat o'rganilgan so'zlarni ishlatadi, balki tilni o'zicha ishlatish va yangi iboralar yaratish orqali chuqurroq tushunadi", - deydi olim [5].

Xulosa qilib aytganda evfemizmning OAV diskursidagi stilistik roli umumlashtirilganda, u avvalo ijtimoiy maqbullikni ta'minlovchi leksik-pragmatik mexanizm ekanini ko'rinadi. Evfemizm yumshatish, neytrallashtirish va niqoblash orqali matnning baholovchi qatlamini boshqarib, axborotning konfliktogenligini pasaytiradi va institutsional nutq me'yorlariga mos rasmiy ohangni barqarorlashtiradi. Sarlavha va yangilik segmentlarida u diqqatni boshqarish hamda emotsional riskni kamaytirish vositasi sifatida, tahliliy janrlarda esa texniklashtirish va terminlashuv orqali masalani "muhokamaga yaroqli" shaklga keltirish vositasi sifatida ishlaydi. Shu bilan birga, evfemizmlarning me'yoridan ortiq ko'payishi noaniqlik taassurotini kuchaytirishi mumkinligi sababli, ularni qo'llashda axborot aniqligi va etik neytrallik o'rtasidagi muvozanatni saqlash ilmiy-amaliy ahamiyatga ega vazifa bo'lib qoladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Qodirov A. O'zbek tili uslubi: OAV tili va nutq madaniyati. – Toshkent: Akademnashr, 2020. – 256 b.
2. Солганик Г. Я. Стилистика текста: учебное пособие. – Москва: Флинта: Наука, 2019. – 256 с.

3. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
4. Омонтурдиев А.Ж. Профессионал нутқ эвфемикаси. – Тошкент: Фан, 2006. – Б.3.
5. Ikire S. Introducing Euphemisms to Language Learners // The Internet TESL Journal. – 2002. – Vol. VIII. – No. 7. – URL: <http://iteslj.org/Lessons/Alkire-Euphemisms.html>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

XIV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2026-yil, iyul

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

XIV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.

2-jild, 14-son (28-iyul, 2026-yil). – 99 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 24-iyul.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.